

พระภิกษุสามเณรควรเรียนวิชาทางโลกหรือไม่

Should Monks and Novices Study the Secular Subjects?

ประยงค์ จันทร์แดง

Prayong Jandaeng

คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

School of Political and Social Sciences, University of Phayao

Corresponding Author, E-mail: yongsaid@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีการบวชเรียนและวิเคราะห์การเรียนรู้วิชาทางธรรมและวิชาทางโลกของพระภิกษุสามเณรในสังคมไทยปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า การบวชเรียนเป็นประเพณีไทยมาแต่โบราณ เมื่อบวชแล้วมีการเรียนวิชาความรู้ต่าง ๆ ทั้งทางโลกและทางธรรมซึ่งมีสอนในวัดแต่ละแห่ง เมื่อฝ่ายบ้านเมืองแยกการศึกษาจากวัดไปจัดการศึกษาตามแบบอย่างตะวันตกจึงเน้นเฉพาะวิทยาการสมัยใหม่ ไม่เกี่ยวกับหลักศาสนา ทำให้มีการแยกกันอย่างชัดเจนระหว่างวิชาทางโลกกับวิชาทางธรรม โดยวิชาทางโลกเป็นเรื่องของฆราวาส ส่วนวิชาทางธรรมเป็นเรื่องของพระภิกษุสามเณร ความเข้าใจเช่นนี้ส่งผลให้เกิดข้อขัดแย้งกันข้ามระหว่างวิชาทางโลกกับวิชาทางธรรม ในบทความนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ทั้งวิชาทางโลกและวิชาทางธรรมสามารถเป็นอุปการะแก่กันและกันได้หากรู้จักประนีประนอมระหว่างกัน โดยใช้วิชาทางโลกเป็นพื้นฐานในการเผยแผ่หลักธรรม

คำสำคัญ: การบวชเรียน; วิชาทางธรรม; วิชาทางโลก; พระพุทธศาสนาไทย

Abstract

This article aims to explore the tradition of monkhood and ecclesiastical studies, and to analyze the ecclesiastical studies and secular studies adopted by the ordained in the context of contemporary Thai society. It is found that the monkhood and ecclesiastical study have been long tradition. Those who were ordained have been studying both

the secular as well as Dhamma-related knowledge in a particular monastery. However, when the state formulated the educational system formerly run by a monastery in accordance with the Western educational system, the secular educational system has been adopted. As a result, there had been separation between the so called ‘secular’ and Dhamma-related subjects. The former concerns with the common laymen, whereas the latter with the monks and novices. This idea leads to the opposition between the secular and Dhamma-related subjects. This article points out that the both subjects can be related and supportive, only if they would be compromised in the case of using the secular subjects as a basis for the propagation of Dhamma.

Keywords: Monkhood and Further Studies; Ecclesiastical Studies; Secular Studies; Thai Buddhism

บทนำ

การบวชเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา หากถือตามอุดมคติของพระพุทธศาสนา การบวช คือ การละชีวิตแบบฆราวาสแล้วทุ่มเทให้กับการศึกษาและปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุนิพพาน (สัพพทุกขนิสสรณนิพพาน สจฉิกรณตถาย) และอุทิศชีวิตเพื่อรับใช้พระพุทธศาสนาจนกว่าชีวิตจะหาไม่ (สา ส เน อ ร ี ท ต ว า) แต่เมื่อพระพุทธศาสนาแผ่กว้างไกลออกไปต่างที่ต่างถิ่นต่างวัฒนธรรม ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแดนดินถิ่นชมพูทวีปเดิม โดยเฉพาะการแผ่ขยายและมีอิทธิพลมายังแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยปัจจุบันนี้ด้วย แม้การบวช

จะยังได้รับการยอมรับและสืบทอดต่อกันมาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพระพุทธศาสนา แต่อุดมคติเดิม คือ การบวชเพื่อบรรลุนิพพาน ไม่ได้เป็นเป้าหมายหลักอีกต่อไป เนื่องจากในสังคมไทยมีประเพณีการบวชที่แฝงไว้ด้วยเป้าหมายหลากหลาย เช่น บวชก่อนเปียด (บวชก่อนแต่งงาน) บวชทดแทนพระคุณบิดามารดา บวชเพื่อหนีภัยการเมือง บวชแก้บน บวชเรียน อาจกล่าวได้ว่า การบวชมีทั้งเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง โดยเป้าหมายหลัก คือ การบวชที่มุ่งอุทิศชีวิตแด่พระศาสนาโดยการศึกษาและปฏิบัติเพื่อบรรลุดุธรรม ส่วนเป้าหมายรองถือว่า การบวชเป็นประเพณีและพิธีกรรมทางสังคมอย่างหนึ่ง มีบวช

และลาสิกขาได้ตามจุดประสงค์
หลากหลายของแต่ละสังคมหรือบุคคล
บรรดาประเพณีการบวชของ
ไทยที่มีเป้าหมายหลากหลายดังกล่าว
ข้างต้นนั้น การบวชเรียนเป็นอีก
ประเพณีหนึ่งที่ได้รับ การ
วิพากษ์วิจารณ์จากสังคมไทย ซึ่งอาจ
พิจารณาได้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านบวก
และด้านลบ โดยในด้านบวกถือว่า การ
บวชเรียนเป็นโอกาสในการเลื่อนชั้น
ทางสังคม (Social Mobility) ที่
สังคมไทยได้เปิดไว้สำหรับเยาวชนชาย
ที่ต้องการบวชตามประเพณีและได้รับการ
ศึกษาอบรมเป็นคนดี ซึ่งอาจผนวก
วิชาความรู้ที่จะใช้สำหรับประกอบ
อาชีพเมื่อลาสิกขา เช่น สีกออกรับ
ราชการ ทำงานภาคเอกชน ทำธุรกิจ
ส่วนตัว ถ้าไม่ลาสิกขาก็ยังอยู่เป็นพระ
ต่อไป ส่วนในด้านลบมีผู้วิจารณ์ว่า การ
บวชเรียนเป็นการเอาเปรียบสังคม ดัง
ได้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ทำนองว่า
บ้านก็ไม่ต้องเช่า ข้าวก็ไม่ต้องซื้อ
ศึกษาหาวิชาไม่ต้องเสียสตังค์ บวช
มาแล้วอยู่ฟรี เรียนฟรี เน้นแต่วิชาทาง
โลก ไม่เน้นวิชาทางธรรม พอจบแล้วก็
สึกไปทำมาหากินแข่งกับชาวบ้าน

อันที่จริงประเด็นการวิพากษ์
วิจารณ์ในด้านลบนี้มีมานานแล้วใน
สังคมไทย เริ่มจากวงใน คือ วงการ
ปกครองคณะสงฆ์เอง พระมหาเถระที่
มีอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์

หลายรูปก็คิดกันในการทำนองนี้ว่า กินข้าว
ชาวบ้าน แต่ไปเรียนวิชาทางโลก เป็น
การเอาเปรียบชาวบ้านเขา (ใต้ ตาม
ทาง (เสฐียรพงศ์ วรรณปก), 2530:
306) พระผู้ใหญ่ที่อยู่ในฝ่ายปกครอง
ส่วนมากจึงไม่สนับสนุนให้พระภิกษุ
สามเณรในสังกัดเรียนวิชาทางโลก
แม้แต่ภาษาอังกฤษก็ยังห้ามเรียน ให้
เรียนเฉพาะนักธรรมและบาลีเท่านั้น
และด้วยเหตุนี้มหาเถรสมาคมซึ่งเป็น
องค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย
จึงออกคำสั่งเรื่องห้ามพระภิกษุ
สามเณรเรียนวิชาชีวะหรือสอบแข่งขัน
หรือสอบคัดเลือกอย่างคุณหัสต์ พ.ศ.
2521 (มหาเถรสมาคม, แฉลงการณ์
คณะสงฆ์ เล่ม 66 ตอนที่ 9) ใน
ประกาศดังกล่าวได้กำหนดโทษสำหรับ
ผู้ฝ่าฝืน คือ เริ่มจากการว่ากล่าว
ตักเตือนและหากไม่ฟังก็ให้ขับพ้นจาก
วัดแล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรลง
ในหนังสือสุทธิและรายงานเจ้าคณะ
ผู้ปกครองตามลำดับขั้นต่อไป

ล่าสุดเกิดกระแสสังคมอีกครั้ง
เมื่อไพบูลย์ นิติตะวัน ประธาน
คณะกรรมการปฏิรูปแนวทางและ
มาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการ
พระพุทธศาสนาของสภาปฏิรูป
แห่งชาติ ได้วิพากษ์วิจารณ์การบวช
เรียนของพระภิกษุสามเณรว่า อยู่ฟรี
กินฟรีและเรียนฟรี ถือเป็นการเอา
เปรียบชาวบ้าน มุ่งเรียนทางโลกมาก

เกินไป เรียนพระธรรมวินัยน้อย จึงสมควรปฏิรูปการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์โดยควรให้เรียนพระธรรมวินัยอย่างเดียวนั้น (ไพบูลย์ นิติตะวัน, 2558) ความเห็นนี้สอดคล้องกับพระพุทธะอิสระ นักเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองคนสำคัญที่เห็นว่า พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่เล่าเรียนแต่สายวิชาชีพโดยไม่สนใจหลักธรรมวินัย หากเป็นเช่นนั้นพระพุทธศาสนาจะได้อะไร เพราะพระพุทธศาสนาจะกลายเป็นศูนย์รวมของพวกผู้มีศรัทธาแอบแฝงหรือแกล้งศรัทธา เข้ามาบวชเพื่ออาศัยต่อยอดความรู้แล้วสึกออกไปประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการหาประโยชน์ส่วนตัว (พระพุทธะอิสระ, 2558)

กระแสการวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวทำให้เกิดคำถามอย่างน้อย 2 ประเด็น คือ 1) การบวชเรียนในสังคมไทยจำเป็นต้องเรียนเฉพาะวิชาทางธรรมเท่านั้นใช่หรือไม่ 2) วิชาทางโลกคืออะไร เหตุใดพระภิกษุสามเณรจึงไม่ควรเรียนวิชาทางโลก ผู้เขียนจะพยายามตอบคำถามทั้ง 2 ตามลำดับในบทความนี้

เนื้อเรื่อง

การบวชเรียน

ชาวพุทธส่วนใหญ่ย่อมรู้ว่า เจ้าชายสิทธัตถะทรงสละชีวิตแบบ

ฆราวาสแล้วทรงออกผนวชเป็นพระภิกษุเพื่อแสวงหาทางพ้นทุกข์ที่ครอบงำชีวิต และสุดท้ายก็ได้ตรัสรู้ คือทรงเห็นความจริง 4 ประการ (อริยสัจ 4) โดยสรุป ก็คือ ทรงรู้แจ้งว่าเหตุใดชีวิตจึงมีทุกข์และจะพ้นจากทุกข์นี้ได้อย่างไร ภายหลังการตรัสรู้แล้ว ทรงพิจารณาว่า ธรรมที่ตรัสรู้นั้นลึกซึ้งยิ่ง และมีพระทัยน้อมไปสู่การไม่แสดงธรรม เพราะทรงเห็นว่า หลักธรรมนั้นลึกซึ้งยากที่คนกิเลสหนาปัญญาหยาบทั่วไปจะเข้าถึงได้ แต่เพราะทรงมีเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ต้องการจะให้พวกเขาพ้นจากทุกข์ จึงเสด็จออกเผยแผ่ธรรมจนมีผู้เข้าใจและเลื่อมใสชีวิตแบบพระภิกษุเช่นเดียวกับพระองค์มากขึ้น ผู้ที่ออกบวชตามพระองค์ช่วงแรกล้วนมีเป้าหมายแน่วแน่ คือ เพื่อพ้นทุกข์ และโดยที่พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เวลาในการเผยแผ่หลักธรรมไปสู่มหาชนในท้องที่ต่าง ๆ จำนวนมากและเป็นระยะเวลายาวนาน จึงทำให้พระธรรมวินัยหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและของเหล่าพระสาวกมีเป็นจำนวนมาก เมื่อนับเป็นพระธรรมชั้นหรือเป็นหมวดหมู่แล้วมี 84,000 พระธรรมชั้นหรือบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกมี 45 เล่ม ทั้งนี้ไม่นับรวมคัมภีร์รุ่นหลังที่พระโบราณาจารย์ได้

รจนารุ่งขึ้นเพื่ออธิบายหลักธรรมวินัยอีก
ฉบับไม่ถ้วน

หน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของ
พระสาวกรุ่นต่อมาโดยเฉพาะผู้ที่เป็น
พระภิกษุ คือ การศึกษาและสืบทอด
พระธรรมวินัยให้คงอยู่ต่อไป ดังนั้น
เมื่อบวชเข้ามาแล้วนอกจากจะมุ่ง
ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรม
วินัยแล้วยังต้องมีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน
พระธรรมวินัยให้ถูกต้องเพื่อสืบทอด
ต่อไปอีกด้วย การเรียนพระธรรมวินัยนี้
เรียกในภาษาวิชาการทางพุทธศาสนา
ว่า ปริยัติ มี 3 ประเภท ได้แก่

1. *อลคัททูปมปริยัติ* เรียนไป
เพื่อทำร้ายตัวเองเหมือนคนจับงูพิษไม่
ดึงยอมแวงกัด เป็นการเรียนด้วยความ
หลงผิดเพื่อหวังจะได้ลาภสักการะ
ยศถาบรรดาศักดิ์หรือคำสรรเสริญ
เยินยอ

2. *นิสสรณัตถปริยัติ* เรียนเพื่อ
พ้นทุกข์ คือ เรียนรู้ข้อสัจ 4 ให้เข้าใจ
แจ่มแจ้งถูกต้องจนสามารถนำไป
ปฏิบัติตามจนบรรลุธรรมขั้นต่าง ๆ

3. *ภณทาคาปริยัติ* เรียน
เพื่อเป็นผู้รู้ เป็นพหูสูตร เป็นผู้เปรี๊ยะ
ปราด แตกฉานในพระธรรมวินัย เช่น
พระอานนท์ (พระพุทธโฆสะ, 2548
23-24)

สถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการ
เรียนพระปริยัตินี้ดังกล่าวนี้นี้ ก็คือ วัด
โดยมีพระภิกษุผู้ทรงธรรมทรงวินัยเป็น

ผู้สอน จึงทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลาง
ของชาวพุทธที่ต้องการเรียนรู้พระธรรม
วินัยนำบุตรหลานเข้ามาบวชเรียนเพื่อ
สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา วัดบาง
แห่งมีพระสงฆ์ผู้เป็นปราชญ์รวมตัวกัน
มากและเป็นที่ยอมรับจนสามารถเปิด
เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น
มหาวิทยาลัยนาถนาถา ซึ่งถือเป็น
มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่มี
ชื่อเสียงและเก่าแก่ที่สุดในโลกก่อนจะ
ถูกทำลายไปด้วยภัยทางการเมือง

เมื่อพระพุทธศาสนาได้รับการ
ยอมรับนับถือจากสังคมไทย การบวช
เรียนได้กลายเป็นที่นิยมของ
พุทธศาสนิกชนไทยไปด้วย ดังใน
จดหมายเหตุของคณะบาทหลวง
ฝรั่งเศสที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์
สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่
ระบุว่า ชาวสยามนิยมพาลูกชายไป
ฝากไว้ตามวัดเพื่อให้บวชเรียน เพราะ
เมื่อเด็กอยู่ตามวัดแล้วได้รับการยกเว้น
จากการที่ไม่ต้องถูกเกณฑ์ไปใช้แรงงาน
หรือเป็นทหาร ทำให้ “สยามมีพระสงฆ์
เต็มบ้านเต็มเมือง เพราะประเทศนี้เต็ม
ไปด้วยวัดวาอาราม” (องค์การค้าของ
คุรุสภา, 2508: 17) แสดงให้เห็นว่า
สมัยอยุธยาเมื่อ 400 กว่าปีที่แล้วมา
นิยมส่งบุตรหลานเข้าไปบวช เพราะ
นอกจากจะเห็นว่า วัดมีพระสงฆ์เป็น
ผู้ดูแล เป็นสถานที่กล่อมเกล่าอุปนิสัย
ให้เป็นคนดีแล้ว ยังให้การศึกษาด้าน

อื่น ๆ เช่น สอนให้อ่านเขียน คิดเลข ตลอดจนงานฝีมือด้านต่าง ๆ อีกด้วย ดังข้อความที่ปรากฏในบันทึกลา ลูแบร์ มิซซันนารีชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาสอนศาสนาที่กรุงศรีอยุธยาในช่วงนั้นว่า “พระสงฆ์อันเป็นอาจารย์ในวัด สอนเป็นต้นว่า ให้อ่าน ให้เขียนหนังสือ หัดคิดเลขและทำบัญชี” (ลา ลูแบร์, 2548: 22)

เมื่อมีผู้บวชเรียนมากขึ้น สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้โปรดให้คณะสงฆ์เอาจริงเอาจังกับการศึกษา พระปริยัติธรรม มีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดให้ชัดเจนว่า ผู้ที่บวชจะต้องมีภูมิความรู้ในธรรมและภาษาบาลีขั้นใดบ้างและให้มีการสอบไล่ คือ จัดทดสอบความรู้ทางธรรมและภาษาบาลีของพระภิกษุสามเณรขึ้นเป็นครั้งแรก ถ้ารูปใดสอบผ่านตามเกณฑ์ก็ได้อยู่ต่อ หากสอบไม่ผ่านก็ต้อง “ไล่” ให้ลาสิกขาและถูกสักเลกให้สังกัดมูลนาย (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2561: 22-23) ในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศยังทรงให้วางระเบียบแก่พระราชวงศ์และข้าราชการบริพารว่า หากผู้ใดไม่ผ่านการบวชเรียนก็จะมีโอกาสเข้ารับราชการในพระองค์จึงกลายเป็นธรรมเนียมให้ชนชั้นสูงที่เกี่ยวกับราชวงศ์ต้องผ่านการบวชเรียนก่อนจะเข้ารับราชการต่อไป

จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์บางส่วนข้างต้นนี้แสดงว่า แต่ละวัดได้จัดให้มีการเรียนการสอนไม่เฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับพระธรรมวินัยเท่านั้น แต่ยังมีสอนวิชาอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับพระธรรมวินัยด้วย เช่น คณิตศาสตร์ การทำบัญชี การก่อสร้างซึ่งทางพระเรียกว่า นวกรรม หรือแม้แต่สอนวิชาไสยศาสตร์ เช่น ที่วัดแค ขรัวตาคงหรือสมภารคงซึ่งสอนคาถาอาคมให้กับขุนแผน แม้ในสมัยต่อมา คือ ยุครัตนโกสินทร์ก็ปรากฏว่า วัดยังคงเป็นศูนย์กลางการศึกษา เช่น วัดโพธิ์หรือวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามได้รับการยอมรับว่า เป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำด้านการแพทย์แผนไทยและศิลปะ ในส่วนพระภิกษุก็ปรากฏว่า มีหลายรูปที่มีชื่อเสียงด้านศิลปกรรมและศาสตร์แขนงอื่น ๆ ด้วย เช่น ขรัวอินโข่งโดดเด่นด้านศิลปะ พระวชิรญาณภิกขุหรือล้นเกล้ารัชกาลที่ 4 สมัยยังทรงผนวชก็ทรงมีความรู้หลายด้าน นอกจากพระธรรมวินัย เช่น ดาราศาสตร์ อักษรศาสตร์ รวมทั้งโหราศาสตร์ด้วย

วิชาทางธรรมกับวิชาทางโลก

ประเด็นต่อมา อะไรเรียกว่าวิชาทางธรรมและวิชาทางโลก ดังที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันตามที่เป็นข่าวว่า

พระภิกษุสามเณรเรียนแต่วิชาทางโลกมากไป ไม่ค่อยสนใจเรียนทางธรรม ซึ่งถือเป็นการเอาเปรียบชาวบ้าน การจะตอบคำถามนี้อาจต้องย้อนกลับไปที่พิจารณาการนิยามความหมายของคำว่า ทางโลกและทางธรรมหรือการแยกเรื่องทางโลกออกจากเรื่องของธรรมว่าเกิดขึ้นเมื่อใดและเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

หากพิจารณาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการแบ่งธรรมออกเป็น 2 ฝ่ายใหญ่ คือ โลกียธรรม กับโลกุตตรธรรม โลกียธรรม หมายถึง เรื่องที่ยังเกี่ยวข้องกับวิสัยของคนทั่วไปที่ยังใช้ชีวิตท่ามกลางชั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ ส่วนโลกุตตรธรรม หมายถึง เรื่องที่อยู่พ้นวิสัยแบบโลก ๆ เป็นเรื่องของมรรค ผล นิพพาน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543: 261) หากพูดให้เข้าใจง่ายขึ้น โลกียธรรม คือ เรื่องที่เป็นวิสัยของคนที่ยังถือว่า มีรูปร่างตัวตน ยังมีความรู้สึกนึกคิดไปตามสิ่งเร้าต่าง ๆ ยังมีกิเลสตัณหาและยังต้องพยายามฝึกฝนปฏิบัติตนให้เป็นคนดีขึ้นไปตามลำดับ โดยเริ่มตั้งแต่อย่างน้อยต้องมีศีล 5 แล้วค่อยฝึกสมาธิและปัญญาต่อไป จนกว่าจะบรรลุถึงภาวะโลกุตตรธรรม คือ สภาวะที่จิตใจหลุดพ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลง แต่ไม่ว่าใครจะอยู่ในชั้นโลกียธรรมหรือโลกุตตรธรรม ทุกคนก็ยังคงใช้ชีวิตอยู่

ในสังคม เพียงแต่อาจมีวิถีชีวิตแตกต่างกันไปตามระดับของธรรมะที่เข้มข้นหรือเบาบาง

บรรดาวิชาความรู้ที่สอนกันในวัด หากจะจัดตามหลักโลกียธรรมและโลกุตตรธรรมดังกล่าว อาจจัดเป็นหมวดหมู่คร่าว ๆ ดังนี้

วิชาทางธรรม ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพระธรรมวินัยและภาษาบาลีที่แยกเป็นการศึกษานักธรรมชั้นตรี โท และเอก และการศึกษาแผนกภาษาบาลีตั้งแต่บาลีชั้นประโยค 1-2 ถึงประโยค ป.ธ. 9 ทั้งนี้เป็นการเรียนเพื่อไปทำธุดะหรือหน้าที่ 2 ประการหลักให้บริบูรณ์ ได้แก่ 1) คณธุดะ คือ หน้าที่ด้านวิชาการเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในพระธรรมวินัย และ 2) วิปัสสนาธุดะ หน้าที่เกี่ยวกับการฝึกฝนพัฒนาตนด้านจิตใจให้เกิดความสงบและเกิดปัญญา โดยเป้าหมายหลักของวิชาทางธรรมเหล่านี้ต้องเป็นไปเพื่อการลด ละ เลิก จากกิเลสตัณหาจนบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุด คือ นิพพานซึ่งเป็นภาวะที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระ ไม่ถูกครอบงำหรือไม่ถูกชักนำโดยกิเลสตัณหาใด ๆ

วิชาทางโลก ได้แก่ วิชาความรู้อื่น ๆ ที่นอกจากวิชาทางธรรมดังกล่าวข้างต้นโดยเฉพาะศาสตร์หรือวิชาการสมัยใหม่สาขาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการใช้ประกอบอาชีพ ทำมาหากินและใช้ชีวิตให้เป็นสุขหรือ สะดวกสบาย ทั้งนี้วิชาเหล่านี้ไม่เกี่ยวกับการลด ละ เลิก กิเลสตัณหาใด ๆ แม้แต่น้อย ทั้งยังมีเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวกับศีลธรรมแบบศาสนา (Secular Morality) อีกด้วย เช่น วิชาที่สอนเรื่องธุรกิจที่เน้นผลกำไร เรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลหรือแนวคิดทฤษฎีจากต่างประเทศจำนวนมากที่ขัดแย้งกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

วิชาทางโลกเหล่านี้เคยถูกพระผู้ใหญ่อำนาจหนึ่งกล่าวหาว่า เป็นเดรัจฉานวิชา คือ เป็นความรู้ที่ขัดขวางต่อความเป็นสมณะ เป็นอุปสรรคไม่ให้บรรลุธรรมหรือเป็นวิชาที่สอนให้เหินห่างจากพระธรรมวินัย เรียนไปก็จะทำให้ผ้าเหลืองร้อน ต้องพ่ายแพ้กิเลสจนต้องลาสิกขาออกไป อันที่จริงคำว่าเดรัจฉานวิชา มีความหมายดั้งเดิมปรากฏในพรหมชาลสูตร ตอนว่าด้วยมหาศีล ซึ่งเป็นศีลขั้นสูงที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า พระองค์มีศีลประเภทนี้อย่างบริบูรณ์ไม่บกพร่อง โดยมหาศีลนี้เป็นข้อปฏิบัติที่ตรงกันข้ามกับมิจฉาชีพและเดรัจฉานวิชาที่พระพุทธองค์ทรงงดเว้นอย่างเด็ดขาด โดยมิจฉาชีพและเดรัจฉานวิชาดังกล่าวนี้พระองค์ได้ทรงแสดงไว้หลายประการ อาทิ การทำนายฝัน ทำนายโชคชะตา การดู

ลักษณะคน การทำเสน่ห์ การดูฤกษ์ยาม การพยากรณ์อากาศ การบน การแก้บน การปลุกเสก การปรุงยา เป็นต้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 205-211: 69-72)

จะเห็นได้ว่า คำว่า เดรัจฉานวิชา มาคู่กับมิจฉาชีพซึ่งเป็นสิ่งที่นักบวชไม่ควรกระทำ แต่ชาวพุทธไทยโดยเฉพาะในวงการสงฆ์นำคำว่าเดรัจฉานวิชานี้มาใช้หมายถึง วิชาทางโลกหรือวิชาการสมัยใหม่ที่นอกเหนือไปจากการเรียนนันทกรรมและบาลี ซึ่งแนวคิดเช่นนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในวงการสงฆ์ไทย อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าพระผู้ใหญ่อุทิศทุกประการเช่นนี้ทั้งหมด เพราะยังมีพระผู้ใหญ่อำนาจหนึ่งและพระสงฆ์รุ่นใหม่ที่เห็นต่าง โดยจุดเปลี่ยนสำคัญเริ่มในปี พ.ศ. 2488 พระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายหัวก้าวหน้ากลุ่มหนึ่งเห็นว่า การเรียนนันทกรรมบาลีแบบเดิมไม่สามารถตอบโจทย์สังคมยุคใหม่ที่ผู้คนมีความคิด ความเชื่อและวิถีชีวิตต่างจากเดิมพระสงฆ์จำเป็นต้องรู้เท่าทันวิชาทางโลกเพื่อจะสามารถเผยแผ่หลักธรรมให้ได้ผลดี จึงได้เปิดให้มีการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาขึ้นอย่างเป็นทางการโดยใช้ระบบการเรียนการสอนตามแบบมหาวิทยาลัยของทางโลกในนามมหาวิทยาลัยวิชาลัย และต่อมา คือ พ.ศ. 2490 คณะสงฆ์มหานิกายก็ได้เปิดมหาวิทยาลัย

ลงกรณราชวิทยาลัยในลักษณะเดียวกัน

ตอนแรกทั้ง 2 สถาบันถูกต่อต้านและไม่ได้รับการสนับสนุนจากพระผู้ใหญ่ที่ยังมีความเชื่อแบบเดิม แต่คณะสงฆ์ผู้ดำเนินการก็ไม่ได้ย่อท้อพยายามพัฒนามหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งจนสถานการณ์ค่อยดีขึ้นแม้จะใช้เวลาที่ยาวนานกว่าจะได้รับการยอมรับจากพระมหาเถระส่วนใหญ่ตามลำดับจนนำไปสู่การเห็นชอบให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งได้รับการรับรองสถานะจากรัฐบาลในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2540

การศึกษาของพระภิกษุสามเณรไทยปัจจุบัน

การศึกษาของพระภิกษุสามเณรไทยนับแต่อดีตและยังคงดำเนินการมาจนถึงปัจจุบันนี้จำแนกได้เป็น 4 รูปแบบใหญ่ คือ

1. นักธรรม-บาลี เป็นการศึกษาตามรูปแบบเดิมโดยเฉพาะการเรียนภาษาบาลีซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย แต่ได้รับการปฏิรูปครั้งใหญ่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งออกแบบโดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงจัดให้มีการเรียนนักธรรมและบาลี ซึ่งนักธรรมมี 3 ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี โทและเอก เน้นการ

ท่องจำ วิชาที่ใช้สอนมี 4 วิชาหลัก คือ เรียงความแก้กระทู้ธรรม ธรรมวิภาค วินัยบัญญัติและพุทธประวัติ การศึกษาส่วนนี้รับผิดชอบโดยแม่กองธรรมสนามหลวง ส่วนการสอนภาษาบาลีมีตั้งแต่ประโยค 1-2 จนถึงประโยค ป.ธ. 9 รูปแบบการเรียนการสอนเน้นการท่องจำ หนังสือที่ใช้สอนเน้นภาษาบาลีระดับอรรถกถา เช่น ธรรมปทฎกถามงคลตถทีปนี สมนต์ปาสาทิกา วินยฎกถา ส่วนนี้รับผิดชอบโดยแม่กองบาลีสนามหลวง ทั้งนักธรรมและบาลีไม่มีรูปแบบการสอนที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับวัดแต่ละแห่งที่จะจัด มีเพียงระบบสอบวัดผลทุกปีโดยจัดปีละ 1 ครั้ง ถ้าสอบผ่าน ก็จะได้ประกาศนียบัตรรับรอง ถ้าสอบตกก็ให้สอบแก้ตัวในปีถัดไปจนกว่าจะสอบผ่าน (ปัจจุบันมีการสอบซ่อม เฉพาะประโยค 1-2 ถึงประโยค ป.ธ. 5)

2. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่เกิตมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้น 2 แห่ง คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย กับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้จัดให้มีโรงเรียนสอนวิชาสามัญแบบทางโลกคู่กับทางธรรมและบาลี เพื่อเตรียมพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ก่อนจะเข้าเรียนระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ต่อมากระทรวงศึกษาธิการเห็นว่า เป็น

ประโยชน์ต่อเยาวชนของชาติที่ต้องการบวชเรียนจึงได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 รองรับ จึงทำให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศในปัจจุบัน รูปแบบการเรียนการสอนก็ยึดหลักสูตรการศึกษาแผนกสามัญศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก โดยผสมผสานเข้ากับการเรียนนิกธรรมและภาษาบาลีแบบเดิม นอกจากนี้โรงเรียนพระปริยัติธรรมหลายแห่งยังได้เสริมวิชาชีพให้กับผู้เรียน เช่น ศิลปะ จิตรกรรม การเกษตรแนวทฤษฎีใหม่ ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้สังกัดกองพุทธศาสนาศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (วิกิพีเดีย, 2563)

3. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จัดเป็นโรงเรียนเอกชนที่วัดที่มีความพร้อมด้านสถานที่และบุคลากรเป็นผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยมีพระภิกษุเป็นเจ้าของและเป็นผู้บริหาร โดยมีฝ่ายฆราวาสร่วมดำเนินงาน ซึ่งโรงเรียนเน้นจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บริการประชาชนด้านการศึกษา

ตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ทั้งสายวิทย์-คณิตและสายศิลป์ และอาจรวมทั้งระดับวิชาชีพก็ได้ ผู้เรียนมีทั้งที่เป็นพระภิกษุสามเณรและฆราวาสชายหญิงปะปนกัน เน้นวิชาทางโลกมากกว่าวิชาทางธรรม (วิกิพีเดีย, 2562)

4. มหาวิทยาลัยสงฆ์ มี 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำหรับพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย แต่ในแง่ปฏิบัติไม่ได้กีดกันเรื่องนิกาย พระภิกษุสามเณรไม่ว่านิกายใดก็สามารถเข้าศึกษาได้ทั้ง 2 แห่งโดยเสรี ปัจจุบันมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่งเปิดกว้างรับฆราวาสเข้าเรียนด้วย ทั้ง 2 สถาบันจัดการเรียนการสอนตามระบบมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วไป มี 4 คณะ ซึ่งครอบคลุมองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ปรัชญา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก โดยแต่ละหลักสูตรจัดให้วิชาทางพระพุทธศาสนาเป็นวิชาบังคับ ไม่น้อยกว่า 30-50 หน่วยกิต และมีการปฏิบัติกรรมฐานเป็นวิชาภาคปฏิบัติสำหรับนิสิตทุกรูปทุกคน โดยต้องปฏิบัติให้ได้ครบตามจำนวน ชั่วโมงที่มหาวิทยาลัยกำหนดอีกด้วย

นอกจากระบบการศึกษาของ คณะสงฆ์ไทยทั้ง 4 รูปแบบนี้แล้ว พระภิกษุสามเณรยังมีทางเลือกอื่น ๆ อีกหลากหลาย เช่น การศึกษาต่อใน สถาบันการศึกษาต่างประเทศโดย สามารถเลือกเรียนสาขาวิชาหรือ วิชาเอกได้ตามอัธยาศัยเช่นเดียวกับ ฆราวาสทั่วไป ประเทศที่พระภิกษุ สามเณรไทยนิยมไปศึกษาต่อมากที่สุด คือ อินเดียและศรีลังกา นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในประเทศก็เปิดกว้างให้พระภิกษุ สามเณรเข้าเรียนโดยเสรีโดยเฉพาะ กลุ่มสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์หรือหากไม่ต้องการ บริญญาก็สามารถเรียนออนไลน์ผ่าน ระ บ บ MOOC (Massive Open Online Course) ซึ่งเป็น ระ บ บ บทเรียนออนไลน์แบบเปิดสำหรับทุก คนโดยไม่จำกัด พัฒ นา โดย มหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University) โดย มุ่ง เน้น บทเรียนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตและ ยังไม่นับวิชาความรู้เฉพาะเรื่อง เช่น การร้องเพลง การเล่นดนตรีชนิดต่าง ๆ การทำอาหารหรือแม้แต่เพศศึกษาที่มี ผู้เผย แพร่ ผ่าน ทาง Facebook, Instagram, YouTube แ ละ สื่อ โซเชียลอื่น ๆ สื่อเหล่านี้ทุกคนสามารถ เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา ขอเพียงแต่มี อินเทอร์เน็ต จึงเป็นอันว่า วิชาทางโลก

ที่หลายฝ่ายรังเกียจว่าเป็นเดรัจฉาน วิชาที่ไม่สามารถห้ามไม่ให้พระภิกษุ สามเณรเข้าถึงได้อีกต่อไป

ดังกล่าวมาตั้งแต่ต้น จะเห็นว่า ประเพณีการบวชเรียนมีมายาวนานใน สังคมไทยนับแต่อดีตซึ่งไม่ได้จำกัด เฉพาะการเรียนวิชาทางธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเรียนวิชาอื่นที่มีสอน กันในวัด ต่อมามีการเรียนนอกระบบ การศึกษาของวัด ตลอดจนเรียน วิชาการสมัยใหม่ที่เผยแพร่ผ่านสื่อ สมัยใหม่ตามความสนใจอีกด้วย ต่อไปนี้จะเป็นการวิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่ตั้งไว้แต่ต้นตามลำดับ

วิชาทางโลกเป็นเดรัจฉาน วิชาซึ่งเป็นความรู้ที่ต้องห้ามเรียนหรือไม่

วิชาทางโลกตามความเข้าใจ ในแวดวงการศึกษาคณะสงฆ์ หมายถึง วิชาที่นอกเหนือจากการเรียนนักธรรม และภาษาบาลี วิชาส่วนใหญ่หรือเกือบ ทั้งหมดมีลักษณะเป็นศาสตร์สมัยใหม่ที่ มุ่งองค์ความรู้เป็นวิทยาศาสตร์หรือเป็น เหตุเป็นผลชัดเจน ผ่านการศึกษา ค้นคว้าอย่างเป็นระบบกว่าจะนำมา สอนในสถาบันการศึกษา ศาสตร์เช่นนี้ ไม่น่าจะอยู่ในข่ายของเดรัจฉานวิชา เพราะเดรัจฉานวิชา มีลักษณะเป็น ความเชื่อส่วนบุคคล ไม่ต้องการคำถาม หรืออธิบายเหตุผลแบบศาสตร์ สมัยใหม่ เช่น วิชาหมอดู วิชาไสย

ศาสตร์ คาถาอาคมต่าง ๆ ซึ่งมากับ
มิจาชีพที่ขัดกับหลักมหาศีลดังกล่าว
ข้างต้น

หากย้อนดูประวัติศาสตร์
การศึกษาที่จัดโดยวัด อย่างน้อยตั้งแต่
สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา คงไม่ใช่
เรื่องใหม่เพราะสมัยก่อนพระภิกษุ
สามเณรที่บวชเข้ามาก็เรียนทั้งพระ
ธรรมวินัยและวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น
โหราศาสตร์ ช่างฝีมือ ช่างก่อสร้าง
(เรียกในภาษาพระว่า นวกรรม)
สมุนไพร ปัจจุบันโลกมีความก้าวหน้า
ทางวิทยาการต่าง ๆ มากมาย หากจะ
ให้พระภิกษุสามเณรเรียนเฉพาะพระ
ธรรมวินัยหรือภาษาบาลีอย่างเดียว
น่าจะเป็นการปิดหูปิดตาพระภิกษุ
สามเณรมากกว่าจะเป็นผลดี เพราะไม่
สามารถรู้ถึงสังคมไปถึงไหนแล้ว
หลักธรรมแม้จะดีแค่ไหน หาก
พระภิกษุสามเณรไม่สามารถเชื่อมโยง
หรือประยุกต์ให้เข้ากับบริบทหรือภูมิ
สังคมแต่ละขณะได้ ก็จะกลายเป็นของ
ล้าสมัย สื่อสารไม่รู้เรื่อง พระที่เข้าใจ
โลกเข้าใจสังคมอย่างดี เช่น สมเด็จพระ
พุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
พระเมธีวชิโรดม (ว.วชิรเมธี) ล้วนเคย
ผ่านการเรียนวิชาทางโลกทั้งในระบบ
การศึกษา คณะสงฆ์ และระบบ
การศึกษามหาวิทยาลัยทางโลกมาก่อน
ท่านเหล่านี้จึงสามารถสื่อสาร

หลักธรรมสู่สาธารณชนได้อย่าง
กว้างขวาง

ประเด็นต่อมา เรียนวิชาทาง
โลกแล้วจะเห็นห่างจากพระธรรมวินัย
และลาสิกขา เรื่องนี้จะโทษเฉพาะการ
เรียนวิชาทางโลกอย่างเดียวคงไม่ได้
เพราะผู้ที่เรียนนักธรรมหรือบาลีแล้ว
หากใช้เป็นใบเบิกทางในการแสวงหา
ลาภสักการะหรือยศถาบรรดาศักดิ์หรือ
ใช้ดูแคลนผู้อื่นว่า ไม่เก่งหรือไม่ดีเท่า
ตนก็ไม่ต่างอะไรกับเรียนปริยัติเปรียบ
ด้วยงูพิษ (อลคตพูปมปริยตติ) แทนที่
จะช่วยให้บรรลุธรรม แต่กลับกลายมา
เป็นอุปสรรคไม่ให้เข้าถึงธรรมเสียเอง
ส่วนที่กังวลว่า หากเรียนทางโลกแล้ว
จะลาสิกขา เรื่องนี้ก็ไม่น่าเป็นปัญหา
เพราะการบวชแล้วสึกถือเป็นเรื่อง
ธรรมดาตามแต่อดีต ผู้ที่บวชแล้วสึก
ไม่ใช่เฉพาะผู้ที่เรียนทางโลกอย่างเดียว
ผู้ที่เรียนทางธรรมหรือแม้แต่พระเถระ
ผู้ใหญ่ก็ยังมีสึกกันทั่วไป ผู้ที่เรียนวิชา
ทางโลกด้วยก็ย่อมได้เปรียบเมื่อสึกไป
เพราะมีคุณสมบัติไปหางานทำได้ อย่างไร
ก็ตาม เรื่องที่น่าห่วง คือ การเรียนวิชา
ทางโลกเกินไปจนลืมวิชาทางธรรม ทำ
ให้ขาดความรู้ที่หนักแน่นมั่นคงในธรรม
ไม่สามารถที่จะใช้วิชาความรู้ทางโลก
มารับใช้หลักธรรมได้

เรียนฟรี อยู่ฟรี

ประเด็นนี้ขอแยกเป็น 2 คำ
คือ เรียนฟรีกับอยู่ฟรี พระภิกษุ

สามเณรที่บวชเรียนทุกระดับไม่ได้เรียนฟรีทุกอย่าง ยกเว้นเรียนนักธรรมและบาลี ที่เหลือต้องมีค่าใช้จ่ายอยู่แล้ว โดยเฉพาะค่าอุปกรณ์การเรียนหรือค่าทำกิจกรรมอื่น ๆ เพียงแต่ว่า อาจารย์คาถูกกว่าสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชนอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะสถาบันการศึกษาของสงฆ์ตระหนักดีกว่าพระภิกษุสามเณรที่มาเรียนล้วนเป็นลูกชาวบ้านที่มีฐานะยากจน รายได้ก็ล้วนมาจากการบริจาคทำบุญของพุทธศาสนิกชนตามจิตศรัทธาเท่านั้น ส่วนอยู่ฟรีนั้นก็ใช่ว่าเป็นอันสงฆ์ของพระภิกษุสามเณรอยู่แล้วที่มีสิทธิโดยชอบธรรมในกฎวิหารในวัด ใครจะมาเก็บค่าเช่าคงเป็นไปได้ แต่บางวัดอาจเก็บค่าน้ำค่าไฟบ้างมาน้อยตามมิเตอร์ที่แต่ละรูปใช้ในแต่ละเดือน แต่ส่วนใหญ่ก็อยู่ฟรีซึ่งเป็นความเต็มใจของพุทธศาสนิกชนในแต่ละวัดอยู่แล้ว ไม่เว้นแม้แต่คนตกทุกข์ได้ยากหรือไร้ที่พึ่ง หรือแม้แต่สุนัขหรือแมวจรจัดที่คนไม่ต้องการ ยังได้รับเมตตาให้อยู่ฟรีกินฟรีอีกด้วย ซึ่งตรงนี้ก็ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของวัดที่มีอยู่ทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตาม ข้อที่น่าห่วงใยก็คือ พระภิกษุสามเณรบางส่วนใช้จ่ายเงินที่ได้รับบริจาคมาไปในทางไม่เหมาะสม เช่น เล่นหวย ซื้อหรือเปลี่ยนโทรศัพท์รุ่นใหม่บ่อย ๆ แทนที่จะใช้เงินให้คุ้มค่ากับอุปกรณ์การเรียน

เช่น หนังสือหรือสื่อการเรียน หรือใช้จ่ายในการเผยแพร่หลักธรรม

เอาเปรียบสังคม

โดยทั่วไป รัฐบาลมีหน้าที่ต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันแก่ประชาชนทุกคนโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เพศ ฐานะหรือศาสนา แม้จะบวชแล้วก็ยังถือว่า เป็นพลเมืองไทยอยู่ แต่ความเป็นจริงที่รัฐไม่เคยทำได้สำเร็จ ก็คือ โอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันของพลเมืองคนที่มีฐานะดีก็ยังคงได้เปรียบคนที่มีฐานะยากจน สถาบันการศึกษาในเมืองใหญ่ก็ยังคงได้เปรียบสถาบันการศึกษาในชนบท แม้จะมีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ให้ประชาชนที่ยากจนยืมเรียนแต่ก็ไม่ใช่ทุกคนที่ขอจะได้รับจัดสรร จึงเห็นความแตกต่างความไม่ทัดเทียมกันของเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ในเมืองใหญ่กับที่อยู่ในชนบทหรือพ่อแม่ที่มีฐานะดีกับพ่อแม่ที่ยากจน

สรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น เยาวชนไทยที่ขาดโอกาสเรียนต่อจำนวนมหาศาล หากปล่อยให้พวกเขาไปตามยถากรรม โดยที่รัฐเพิกเฉยต่อปัญหานี้อนาคตของพวกเขาจะเป็นอย่างไร การบวชเรียนจึงเป็นทางเลือกหรือเป็น

โอกาสที่วัดจะช่วยรัฐบาลเต็มเต็ม
ช่องว่างทางการศึกษา
สถาบันการศึกษาในวัดจึงยึด
อุดมการณ์ตามหลักพระพุทธศาสนา
โดยเฉพาะความเมตตากรุณาที่จะให้
โอกาสคนทุกประเภทได้เข้ามาอบรม
บ่มเพาะโดยดำเนินชีวิตตามครรลอง

แห่งพระพุทธศาสนาและได้เรียนต่อใน
ระดับที่สูงขึ้นไป เมื่อจบแล้วหากลา
สิกขาออกไปก็มีวุฒิการศึกษาไว้
ประกอบสัมมาอาชีพต่อไป หากไม่ลา
สิกขาก็อยู่เป็นเนืองนิตย์ของ
พุทธศาสนิกชนต่อไป

บรรณานุกรม

- ศีกฤทธิ ปราโมช. (2561). *สังคมสมัยอยุธยา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ใต้ ตามทาง (เสฐียรพงศ์ วรรณปก). (2530). *สองทศวรรษในดงขมิ้น*. กรุงเทพมหานคร: ช่อมะไฟ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธโฆสะ. (2548). *สมณตปสาทิกา นาม วินยภูฏกถา (ปฐโม ภาค)*, พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธะอิสระ. (14 มิถุนายน 2558). ฟังรอบด้าน ม. สงฆ์สอนทางโลกมากไป. *คมชัดลึก*, น. 7.
- ไพบูลย์ นิตติตะวัน. (6 มิถุนายน 2558). พิมพ์เขียวปฏิรูปพุทธศาสนา. *สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส*.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 9*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาเถรสมาคม. คำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่องห้ามพระภิกษุสามเณรเรียนวิชาชีพหรือสอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกอย่างคฤหัสถ์ พ.ศ. 2521. *แถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 66 ตอนที่ 9*, 25 กันยายน 2521.
- ลา ลูแบร์. (2548), เขียน. สันต์ ท. โกมลบุตร, แปล. *จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์: ราชอาณาจักรสยาม*. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- วิกิพีเดีย. (14 มกราคม 2563). *โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา>

_____. (30 ธันวาคม 2562). *โรงเรียนพระปริยัติธรรม*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/โรงเรียนพระปริยัติธรรม>
องค์การค้ำของครูสภา. (2508). *ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 32*. พระนคร: องค์การค้ำ
ของครูสภา.